

AD
ORATIONEM SOLEMNEM
IN
MEMORIAM
SVMMI IVRECONSVLTI ET PERILLVSTRIS
VIRI,
CASPARIS CHRISTIANI
SELIGMANNI,

POTENTISSIMO POLONIARVM REGI
DVCI ET ELECTORI SAXONIAE QVONDAM A CONSILII SACROSANCTIS,

ITEM
CONSVLIS QVONDAM INCLVTAE CIVITATIS ZITTAVIENSIVM
GRAVISSIMI,

FVTVRO MERCVRII DIE,

D. VII. MART. MDCCCLXIV.

HOR. IX.

AB SE HABENDAM

INVITAT,

SIMVLQVE

DE

GEORGIO AGRICOLA,

MEDICINAE DOCTORE CELEBERRIMO, REI METALLICAE
MAGISTRO OPTIMO, VNO,

EXPONIT

RECENS. I.

ADAM DANIEL RICHTERVS,

GYMNAS. DIRECT.

(1764)

Cuiusmodi, in qua Medici habentur, qui nomen magnitudine eruditionis suae extendant, eorum gloria suam quandam etiam splendorem assequi, quis est, quum medicinae dignitatem utilitatemque iudicare potest, qui non fateatur. Tali autem splendore *Chemnicium* in Misnia ab antiquis temporibus profecto non ignobilis est. Nam *Agricolae, Goebelii, Fabri, Burcuii, Griebneri, Hornii, Molle-ri, Schenckii, Naeuii, Garmanni, de Rhoda, caet.* omnes Medici urbis, qui suo uocabulo iam apud nos Physici audiunt, tanta nomina sunt, quae obliuione sepulta nondum iacere poterunt. Quoniam autem in quolibet uiro erudito primae magnitudinis, si quid aliud, illud certe praecipuum est, ut celebritatem nominis non in patria solum, sed etiam apud barbaros adeptus sit, ego profecto *Georgium Agricolam*, Medicinae Doctorem, qui *Consul* olim Chemnicienfis, ter quidem magistrans, *Physicus* urbis celeberrimus, et primus principis stirpis Albertinae *Historiographus*, Principum etiam in bello *Medicus Castrensis* fuit, ordinis sui facile principem et iis adnumerandum esse existimo, qui ex doctrina sua suam patriam exteris etiam nationibus claram et honoratam faciunt. Confidimus ergo, operam nostram non profus improbatum iri, quum fata huius uiri, ante aliquot annos a nobis tunc exposta, iam accuratius indagare, retractare et, si quae ab eruditis desiderata fuerint, emendare constitimus.

Verum est, quod *Georgius Agricola*, praeter alia multa, quae suo loco indicari debent, de rebus physicis et praesertim de re metallica ita luculenter scripsit, perque effigies suis locis inferas omnia ob oculos posuit, ut non solum, quae rem metallicam spectant, clarius non tradi possint, sed ut exteri etiam, inprimis Itali, multa, quae ex hoc quasi communi Magistro rei metallicae demum cognoscunt, sua saepe mentiti sint. Accedit etiam, quod in his rebus latinitas *Agricolae* nostri ita pulcherrima est, ut primus sit, qui nostrorum temporum eruditos metallica pura latinitate eloqui docuerit, *Paulum* puta *Eberum, Casparum Peucerum* in libello, quem Lipsiae ao. 1559. in 8. editum inscripsit: *Vocabula rei Numismaticae*; et profecto alios omnes.

Egregium hoc Reipublicae Chemnicienfis Ornamentum, de quo *Fabricius* in itinere suo Chemnicienfi pag. 326. testatur:

*Hinc, urbs Caesaris Caesum prope condita montem
Auspiciis, fluii praeterlabentis adepta
Nomen, Chemnicium nos excipit alite lacto.
Haec nunc ingenio Agricolae celeberrima magno,
Qui pulchrum conscripsit opus, terraque sub alta
Daedala quod natura tegit, caligine mesum
Obscura, doctorem oculis proponit, ut ante
Pondera resituit. etc.*

patriam habuit *Glaucham*, oppidum in *Comitatu Schoenburgensi*, non maximum, *Chemnicio* in Misnia uicinum, ubi anno millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto, die uicesimo quarto Martii, inter horam quartam et quintam uesperinam, in lucem huius uitae prodit; quem annum natiuitatis *Agricolae Bernh. Sturmius* hoc Chronodisticho annotauit:

Ingenio nVLLI, nVLLI ViriVte seCVnDV,
In teneras aVras proDit Agricola.

Postquam fundamenta bonarum litterarum, et praesertim graecae linguae, in Germania feliciter posuerat, anno Christi, supra millesimum, quingentesimum, decimo octauo *Cygnae* scholam graecam, quae huius ludi tunc appellatio erat, aperuit, adque annum uigesimum secundum usque, nouus scholae Rector extra ordinem ibi constitutus, per quatuor annos administravit.

Quanto hic Vir improbauit opere primum in iuuenta indulgentiarum nundinationes, illud isti uersiculi ab ipso *Zwickanae*, anno decimo nono, compositi et publice affixi probare possunt, qui sic habent:

*Si nos iniecto saluabit cistula nummo,
Heu nimium infelix tu mihi pauper eris.
Si nos Christus tua seruatos morte beasti,
Iam nihil infelix tu mihi pauper eris.*

Anno Christi millesimo quingentesimo uigesimo, quum adhuc nouae rei scholasticae *Cygnae* praeesset, *Petrus Mosellanus Agricolae* referrebat, quod in lucubratione, quam *Agricola*, typis paratam, *Mosellano* ante perlustrandam miserat, aliquot latini sermonis figuras, coactas magis quam proprias, uel commutasset uel molliuisset, et quod typographus libellum typis excudendum suscepisset, suadebatque, ut pro *Glauchiano* posthac se *Glauchium Agricolam* scriberet, ista insinuat pollicitatione usus, si ipsi consilia processerint, ut haecenus, quum iam octidui spatio, praeter salarium suum, in Collegii maximi dignitatem adlegatur, quod ipsum in partem praedae aliquando uocaturus sit. Quae autem ista lucubratio *Agricolae*, *Mosellano* tunc ad perlustrandum transmissa, fuerit, facilis coniectura est in uoce *Glauchii*, quem se prima uice *Mosellani* suauis appellauit *Georgius Agricola* in libello rarissimo, ipsi *Albino*, ut puto, non cognito, de prima ac simplici institutione *Grammatica*, quem libellum uidere licet in Bibliotheca *Platneriana* II, 5. excusum Lipsiae in Officina *Melchioris Lottheri*, Ao. XX. Libellus ipse in 4to. pl. 6. dedicationem habet in fronte, optima indole Pueris, *Paulo de Porta Molendini* (germ. Mühl-Wort) et *Erasmo Vrsilio* (uernacula lingua sine dubio Bärensprung) scriptam, in qua officium praeceptoris breuiter designatum est, ut pueros suae fidei commissos cum in artibus, tum in rebus fidei, rite instruar. In libello ipso nil nisi octo partes, quas orationis dicunt, et quidem isto ordine expositae sunt, et inter aduerbium et praepositionem interiectio media constituta sit. Verba epistolae *Mosellani* de hoc libello *Georgio Agricolae* scriptae haec sunt:

Quod nuper tibi non e uestigio per bibliopolam tuam rescripsi, ob multas et eas quidem molestas accidit occupationes: Quibus eo temporis articulo sic distrahebar, ut, quid potissimum uel finitendum uel omittendum mihi esset, ignorarem. Nunc de lucubratione tua sic habere. Placere eam mihi, ut quae maxime, esse tamen in ea aliquot latini sermonis figuras coactas magis, quam proprias: Has ut meo arbitratu uel commutem uel molliam non opinor aegre feres. Qui alioqui meo iudicio rei summam commiserit. Typographus noster *Lotherus* obuius, quod ajunt, manibus libellum formulis suis excudendum suscepit. Sed necdum. Vacant formae huic negotio idoneae. Ut ad *Trinitatis sanctae ferias* istae libellos distrahendos desperem. Attamen in hoc ero totus, ut res maturetur. Sed et illud mihi in te permisi, ut pro posthac *Glauchiano* sis nobis *Glauchius*. Hoc enim mollius mihi uidetur. Iam quod ad nostras res attinet, osium aperui studiosis et bonis omnibus hic ac fortunae emergendi. Nam cum nuper quidam ex his, quos hic Collegiatis uocant, uita functus esset, tantum partem coram, partim per litteras in aula effeci, ut illustrissimus Princeps *Sophistis* nostris ab electione deiectis eas fortunae ipse suo arbitrio dispensandas suscepit. Quae res his hominibus *τῶν εὐνοῦντων τῆς ἀρχῆς ἀξίως*, pene omnem emergendi spem ademit. Pro certo futurum est, ut octidui spatio praeter salarium meum in Collegii quoque maximi dignitatem adlegar. Siquidem res apud Principem jam dudum fuit certa. Quod si nostra nobis consilia processerint, ut haecenus, et tu in partem praedae aliquando uocaberis. Ad haec Nationum discrimina, quae haecenus hic sunt obseruata, non nihil ad aequalitatem concordiae matrem reducimus sola Principis auctoritate freti. Praelectedio *Augustini* miro successu a me suscepta enecat istos, qui nolint sinceriores theologium reserescere. Sunt in hac nobis audtores supra ducentos, atque inter hos monachi plus duodecim, Magistri et Theologiae Baccalarei supra uiginti: *Guolphangus Wildheccus* ad nos commigravit. Utar homine ut olim familiarissime. Placet ingenium, placet iudicium. Nisi paulo magis ab eorum laboribus excutiendis refugit, de quibus tamen iudicium facere non conatur, figurate tamen. Nimirum quorundam parum candidorum hominum contagio infectus. Tu bene uale et has litteras nulli nisi fortasse *Stellae* nostro communica, cui me serualum esse dico, quantumuis raro scribam. Lipsiae pridem Calendas Iunii An. MDXX.

Theodorum emaculatum mitto.

PETRVS MOSELLANVS.

Optimo pariter et eruditissimo homini D. *Georgio Agricolae*, *Glauchio*, apud *Cygneos* Iudae graeco-latini Magistro, suo amico charissimo.

Zu Zwickau dem neuen Schul-Register.

Lipsiam itaque non diu post, *Rectoris* munere *Cygnae* abdicato, commigravit, *Lectorque Petri Mosellani*, qui eo tempore columna habebatur *Vniuersitatis*, ibi aliquandiu factus, tandem in *Italiam* abeundi consilium cepit, ubi inter alios, *Nicolaum Anconensem*, qui in medicina, quam docebant *Arabes* secuti, diligenter uerlatus erat, et *Iohannem Naetium*, *Chemnicensem*, qui tum in latinis et in graecis litte-

Za 148 FR

X 3387088

ris, tum maxime ueteri illa medicina eruditus erat, audiuit. De *Naeuio* quidem dubitari posset, quum *Agricola* aetate non solum maior, sed etiam una cum *Naeuio* eodem anno 1523, comes itineris in Italiam uenit. Quia uero *Naeuus* iam ao. 1519. *Lipsiae Bacchalaureus* artium creatus, et *Wittebergae* deinde iam per quatuor annos arte medendi innotuit fuerat, ita ut modo in Italia colophonem studii additurus esset, *Ferrariae* ao. 1523. *Doctor* creatus, ego sane non uideo, cur prorsus fieri non queat, ut *Naeuium* suum, sodalem, priuatim saltem audierit. De *Nicolao Ancone* prorsus non dubito, quem *D. Andreas Trauellius* in libro suo de *Nobilitate*, cap. 31. et quidem in *medicorum per Alphabetum Nomenclatura* p. 206. scriptorem dicit istius temporis. Num autem hic *Nicolaus Anco*, a patria *Ancona* forsitan sic dictus, cum *Nicolao Nicolai, Florentino*, et fortasse etiam cum *Nicolao Ferrario* unus idemque esse possit, uiderint alii.

Agricola ex Italia deinde anno millesimo quingentesimo uigesimo sexto in patriam redux factus ad sudetos montes se contulit, rei metallicae studio ardere coepit, et, ab amicis peruersus, ao. 1527. in *Valle Ioachimica* officium et munus medendi suscepit, ubi, quicquid temporis uacuum habuit a munere et a cura rei domesticae, id totum consumpsit in percunctandis hominibus artis metallicae peritis, et in legendis scriptoribus graecis et latinis, quos aliquid de metallis putabat memoriae prodidisse. Ita ut tandem, quum uideret, extare perpauca, plura abolita, ipse animum induceret scribere de rebus subterraneis, quae uel legisset, uel ex peritis rei metallicae didicisset, uel ipse uidisset in fodinis et officinis.

Anno millesimo quingentesimo trigesimo circiter primo ex *Valle Ioachimica Agricola* Chemnicium commigravit, ubi se studio physicae et medicinae totum tradidit, eque tenebris, quibus obruta iacuerunt, subterranea eruere et in lucem proferre conatus est. Quod ut eo felicius praestaret, accepit tandem a *Mauritio*, Principe Saxoniae, non immunitatem modo aedium et uacationem publici muneris, sed *Georgii Cammerstadii*, Iureconsulti, suauis annuum quoque stipendium sibi decretum. Fecit tamen ipse non paruos de suo in eam rem sumtus, et rei familiaris, quam honestis rationibus, si non toto animo in studia incubuisset, rerumque occultarum cognitionem maioris, quam diuitias et opes aestimasset, multum potuisset augere, iacturam non exiguam.

Reliqua, quae uitam huius celeberrimi Medici, *Georgii Agricolae*, pluribus illustrant, dabimus alio tempore. Ego uero non inconuenienter me iam fecisse existimo, qui de hoc *Ciue Chemnicensi* amplius scribere uolui, quum *Vir summus et perillustri Dominus CASPARVS CHRISTIANVS SELIGMANNVS*, cuius memoria anniuersaria FVTVRA MERCVRII DIE, HORA NONA, recolenda uenit, originem gentis suae *Chemnicio* in *Misnia* repetere potuist. Patrem enim nactus erat *M. Zachariam SELIGMANNVM*, qui *Zittauiae* Archidiaconus fuit, natum *Chemnicii* in *Misnia* ao. 1627. d. 30. Septembr. et sic *Auum* habuit *CHRISTIANVM SELIGMANNVM*, nat. 1594. *Ciuem Chemnicii* honestissimum, cui nupsit ao. 1623. d. 5. Aug. *ANNA ARNOLDINA, Proauum* uero *GEORGIVM SELIGMANNVM*, qui *Chemnicii* ao. 1578. *BARBARAM, Blasii Leopoldi*, cuius *Franchenbergensis*, filiam in matrimonium duxit, et *Abauum MATTHAEVM SELIGMANNVM, Abauum* uero *MAGDALENAM*, ita ut *gens Seligmanniana* ab antiquis temporibus *Chemnicii* notissima fuerit. Oratio nostra, in memoriam huius *PERILLVSTRIS VIRI* habenda; commemorabit de *Vsu ignis solemniori apud ueteres, cum in rebus humanis, tum diuinis*.

Rogo autem summa pietate et officiose *MAGNIFICVM ET AMPLISSIMVM SENATVM, VENERABLES VERBI DIVINI ADMINISTROS ATQVE OMNES LITTERATOS*, ut huius memoriae recolendae beneuole et frequentes interesse uelint.

P.P. Zittau. Dom. Esto-mihi. An. MDCCCLXIV. (1764)

ZITTAUIAE,

LITERIS IOANNIS ERNESTI STREMELLI.

AD
ORATIONEM SOLEMNEM
IN
MEMORIAM
SVMMI IVRECONSULTI ET PERILLVSTRIS
VIRI,
CASPARIS CHRISTIANI
G M A N N I,

MO POLONIARVM REGI
E QVONDAM A CONSILII SACROSANCTIS,
ITEM
NCLVTAE CIVITATIS ZITTAVIENSIVM
GRAVISSIMI,

MERCVRII DIE,
II. MART. MDCCLXIV.
HOR. IX.

E HABENDAM
INVITAT,
SIMVLQVE

DE
O AGRICOLA,
CELEBERRIMO, REI METALLICAE
TRO OPTIMO, VNO,

EXPONIT
RECENS. I.
NIEL RICHTERVS,
MNAS. DIRECT.

(1764)